

DOI: 10.5281/zenodo.22132182 · UDC: 616.34-008.314.4-036.11-036.22(478)

PARTICULARITĂȚILE EPIDEMIOLOGICE ALE BOLILOR DIAREICE ACUTE ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ANALIZĂ RETROSPECTIVĂ MULTIANUALĂ (2018–2025)

EPIDEMIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ACUTE DIARRHEAL DISEASES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: A MULTI-ANNUAL RETROSPECTIVE ANALYSIS (2018–2025)

Daniela Gamureac

Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Chișinău, Republica Moldova

REZUMAT

Introducere. Bolile diareice acute (BDA) reprezintă o problemă majoră de sănătate publică în Republica Moldova, având o povară socio-economică semnificativă și o etiologie complexă.

Scop. Studiul a urmărit analiza caracteristicilor epidemiologice ale BDA în Republica Moldova în perioada 2018–2025. Obiectivele principale au vizat: evaluarea dinamicii multianuale a incidenței, cartografierea distribuției teritoriale, determinarea structurii morbidității pe contingente de vârstă, precum și compararea repartizării cazurilor între mediul urban și cel rural.

Materiale și metode. S-a realizat un studiu longitudinal retrospectiv utilizând datele statistice oficiale din formularele nr. 2 (95 150 de cazuri înregistrate). S-au aplicat analiza statistică descriptivă și cartografierea epidemiologică.

Rezultate. Structura morbidității este dominată de agenți nedeterminați (49,56%), urmată de infecții cu etiologie determinată (21,03%). S-a evidențiat o tendință liniară descendentă, corespunzătoare unei reduceri teoretice medii de aproximativ 14,88 cazuri la 100 000 de locuitori pe an. Valorile minime au fost înregistrate în anul 2020, în perioada pandemiei COVID-19. Copiii de 0–2 ani reprezintă contingentul cel mai vulnerabil (3547,42 la 100 000). Mediul urban concentrează majoritatea cazurilor (38,79% la copii; 24,65% la adulți). Teritorial, zona de Nord prezintă riscul cel mai înalt, raionul Drochia înregistrând incidența maximă (749,14 la 100 000).

Concluzii. Distribuția cazurilor sugerează diferențe importante între mediile de trai și grupele populaționale, care necesită interpretare în contextul factorilor demografici, comportamentali și de acces la servicii. Reducerea cazurilor cu etiologie nedeterminată și controlul factorilor de risc hidrici și alimentari rămân priorități majore.

Cuvinte-cheie: bolile diareice acute, incidență multianuală, cartografiere epidemiologică, contingente de vârstă, mediu urban/rural

ABSTRACT

Introduction. Acute diarrheal diseases (ADD) represent a major public health concern in the Republic of Moldova, economic burden, and complex etiology.

Aim of the study. The study aimed to analyze the epidemiological characteristics of acute diarrheal diseases (ADD) in the Republic of Moldova during the 2018–2025 period. The main objectives targeted: the evaluation of the multi-annual incidence dynamics, the mapping of territorial distribution, the determination of the morbidity structure by age groups, as well as the comparison of case distribution between urban and rural environments.

Materials and methods. A retrospective longitudinal study was conducted using official national statistical data from Form No. 2, encompassing 95,150 reported cases. Descriptive statistics and epidemiological mapping methods were applied.

Results. The morbidity structure is dominated by unknown etiologies (49.56%), followed by determined pathogens (21.03%). A downward linear trend was observed, corresponding to an estimated average decrease of approximately 14.88 cases per 100,000 population per year. The lowest values were recorded in 2020, during the COVID-19 pandemic. Children aged 0–2 years are the most vulnerable group (3547.42 per 100,000). Urban environments account for most cases (38.79% in children; 24.65% in adults). Geographically, the Northern region exhibits higher risk, with Drochia district reporting the highest incidence (749.14 per 100,000).

Conclusions. The distribution of reported cases shows important differences by residence and population group, which

should be interpreted in the context of demographic, behavioral, and healthcare-access factors. Decreasing unknown etiologies and managing foodborne and waterborne risk factors remain critical priorities.

Keywords: acute diarrheal diseases, multi-annual incidence, epidemiological mapping, age groups, urban/rural environment

Introducere

Bolile diareice sunt o problemă de sănătate globală semnificativă. Boala diareică reprezintă a treia cauză principală de deces în rândul copiilor sub 5 ani, fiind responsabilă pentru moartea a aproximativ 443.832 de copii în fiecare an [1]. Diareea poate dura câteva zile și poate priva organismul de apa și sărurile necesare supraviețuirii. În trecut, pentru majoritatea oamenilor, deshidratarea severă și pierderea de lichide erau principalele cauze ale deceselor asociate cu diareea. În prezent, este probabil ca alte cauze, cum ar fi infecțiile bacteriene septice, să reprezinte o proporție tot mai mare din totalul deceselor cauzate de boala diareică [1]. Copiii care suferă de malnutriție sau care au imunitatea compromisă, precum și persoanele care trăiesc cu HIV, sunt cei mai expuși riscului de a dezvolta o formă de diaree care pune viața în pericol.

La nivelul Republicii Moldova, bolile diareice acute (BDA) continuă să reprezinte o povară economică și socială majoră pentru sistemul de sănătate publică, menținându-se constant în topul morbidității infecțioase [2]. Deși severitatea clinică a cazurilor a fost parțial atenuată prin accesul extins la terapia de rehidratare orală și asistență medicală primară, intensitatea procesului epidemic local prezintă particularități strâns legate de determinanții sociali, calitatea infrastructurii rurale și comportamentul populațional în marile aglomerări urbane [3].

Supravegherea epidemiologică a BDA în țară este complexă, fiind guvernată de o etiologie diversă, dominată adesea de agenți patogeni nedeterminați, ceea ce ridică provocări diagnostice, clinice și de raportare statistică [4]. Mai mult, dinamica multianuală recentă a fost profund marcată de evenimente disruptive globale, precum pandemia COVID-19, ale cărei măsuri restrictive și rigori de carantină au demonstrat un impact colateral major asupra întreruperii mecanismelor de transmitere fecal-orală în colectivități [5].

Scopul studiului. Studiarea epidemiologiei bolilor diareice acute din Republica Moldova pentru anii 2018–2025, cu accent pe dinamica incidenței, cartografierea epidemiologică și măsurile de prevenire și control.

Obiectivele studiului

1. Analiza dinamicii multianuale a morbidității prin bolile diareice acute în Republica Moldova în perioada anilor 2018–2025.

2. Analiza dinamicii anuale a morbidității prin bolile diareice acute în Republica Moldova în perioada anilor 2018–2025.

3. Analiza morbidității prin bolile diareice acute după anumite semne epidemiologice: contingente de vârstă, mediu de trai și după teritoriile administrative.

4. Elaborarea concluziilor și recomandărilor în concor-

danță cu rezultatele obținute în urma studierii morbidității prin bolile diareice acute în Republica Moldova.

Materiale și metode

1.1. Organizarea studiului

Pentru a determina particularitățile epidemiologice ale morbidității prin bolile diareice acute în Republica Moldova în perioada 2018–2025, a fost utilizat un studiu longitudinal retrospectiv. Această metodă de cercetare a permis analiza tendințelor și dinamicii incidenței bolilor diareice acute pe parcursul a opt ani, bazându-se pe date existente colectate sistematic din surse oficiale. Datele utilizate în acest studiu au fost preluate din forma statistică nr. 2, care reprezintă raportările oficiale privind morbiditatea prin boli infecțioase, inclusiv boli diareice acute, în Republica Moldova. Bolile diareice acute (BDA) incluse în studiu sunt reprezentate de patologii cuprinse în intervalul A00–A09 al Clasificării Internaționale a Maladiilor (CIM-10), care acoperă o gamă largă de boli infecțioase intestinale, cum ar fi holera, febra tifoidă și paratifoidă, salmonelozele, shigeloza, infecțiile bacteriene, virale și protozoarice, diverse intoxicații alimentare de origine bacteriană, precum și gastroenteritele și diareile de presumtivă origine infecțioasă sau cu agenți etiologici nespecificați. Aceste date au oferit informații despre numărul de cazuri înregistrate, distribuția geografică, evoluția în timp și impactul asupra sănătății publice.

Lucrarea se bazează pe datele statistice oficiale (Raport statistic privind unele boli infecțioase și parazitare, formularul nr. 2 de sănătate, înregistrate la nivel național în perioada 2018–2025, fiind analizată întreaga populație de cazuri raportate. Într-o perioadă de 8 ani, volumul informațiilor acumulate din formularul nr. 2 a constituit 95 150 de cazuri de boli diareice acute, ceea ce a permis analiza distribuției acestor boli.

1.2. Metodologia de analiză

1. *Analiza statistică descriptivă* – a fost utilizată pentru a evalua frecvența și tendințele morbidității prin bolile diareice acute pe parcursul anilor de studiu. Au fost calculate ratele de incidență și prevalență ale bolilor diareice acute.

Pentru analiza pe grupe de vârstă, rata medie anuală multianuală a fost calculată pentru fiecare grupă separat, utilizând formula: rata medie multianuală = (numărul total de cazuri în grupa de vârstă în perioada 2018–2025 / suma populației grupei respective pentru anii 2018–2025, exprimată în persoane-ani) × 100 000.

2. *Cartografierea epidemiologică* – s-a efectuat o analiză a distribuției geografice a cazurilor de boli diareice acute pentru a identifica regiuni cu risc crescut.

3. *Compararea tendințelor temporale* – s-au comparat datele anuale pentru a evidenția eventualele creșteri sau

scăderi ale incidenței și posibilele cauze care au determinat aceste variații.

4. *Revizuirea literaturii* – pentru a contextualiza datele obținute, a fost realizată o analiză a literaturii de specialitate privind epidemiologia bolilor diareice acute, incluzând studii internaționale și naționale. De asemenea, a fost examinată legislația în vigoare privind prevenirea și controlul bolilor diareice acute în Republica Moldova.

Rezultate și discuții

1.1 Analiza dinamicii morbidității multianuale prin BDA în Republica Moldova pentru perioada 2018–2025

În perioada studiată, au fost raportate circa 95 150 cazuri de boli diareice acute. Majoritatea absolută a cazurilor raportate în perioada studiată este dominată de infecțiile intestinale acute provocate de agenți nedeterminați- 47 161 de cazuri. Enterite, colite, gastroenterite provocate de agenți determinați se poziționează pe locul al doilea ca frecvență, având un total de 20 007 cazuri. Intoxicațiile și toxicoinfecțiile alimentare provocate de agenți nedeterminați ocupă locul al treilea în clasamentul general, acumulând 12 224 de cazuri. Infecțiile cauzate de diferite tulpini patogene de *Escherichia coli* ocupă un loc semnificativ în structura morbidității, însumând 4 842 de cazuri. Salmonelozele completează grupul celor mai răspândite patologii infecțioase, cu un total de 4 593 de cazuri. La polul opus se află infecțiile deosebit de periculoase sau bolile diareice acute, care datorită măsurilor de profilaxie, au fost controlate eficient, având zero cazuri sau doar apariții sporadice. Pe parcursul întregii perioade analizate, nu a fost depistat niciun caz pentru holeră, febră paratifoidă și doar câte un caz de NAG-infecție, febră tifoidă, yersinioză extraintestinală.

Pentru caracterizarea evoluției morbidității prin bolile diareice acute în Republica Moldova în perioada 2018–2025, a fost calculată o serie de indicatori sintetici. Valoarea medie a indicelui intensiv pe întreaga perioadă a fost de 300,23 la 100 000 locuitori, reflectând nivelul general al morbidității. Tendința evoluției a fost analizată prin metoda pătratelor minime, iar coeficientul tendinței (B) a fost de $-7,44$, ceea ce indică o scădere anuală constantă a indicelui intensiv cu aproximativ 14,88 unități. Așadar, riscul populației de a se îmbolnăvi de BDA s-a micșorat în 8 ani cu 104,16 cazuri la 100 000 populație.

Figura 1 ilustrează dinamica morbidității în perioada 2018–2025, exprimată prin indicele intensiv. Datele indică o evoluție sinuoasă a procesului epidemic al BDA marcată de trei perioade distincte: faza prepandemică, impactul restricțiilor COVID-19 și perioada de stabilizare post-pandemică. Se observă o scădere semnificativă a indicatorului până în anul 2020, când se înregistrează valorile minime, sugerând o incidență scăzută a bolii în raport cu populația generală și începutul pandemiei COVID-19. Această reducere bruscă este corelată direct cu măsurile de carantină aplicate și distanțare social, promovarea intensă a igienei riguroase a mâinilor în contextul prevenirii infecției COVID-19, dar și fenomenul de subraportare sau reticență a populației de a se adresa la medic pentru simptome digestive.

1.2 Analiza morbidității după anumite semne epidemiologice

1.2.1. Structura morbidității după contingente de vârstă în perioada 2018–2025

Figura 2 evidențiază diferențe importante ale incidenței între grupele de vârstă. În grupa 0–2 ani este raportată o incidență de 3547,42 cazuri la 100 000 de locuitori. Particularitățile de vârstă, inclusiv maturizarea sistemului imun, diversificarea alimentației și tiparele de expunere, pot contribui la vulnerabilitatea acestei grupe.

Grupa 3–6 ani înregistrează o incidență de 1462,13 cazuri la 100 000 de locuitori. Diferențele dintre grupele de vârstă pot reflecta particularități ale expunerii, comportamentelor alimentare și contactelor interumane, dar aceste relații nu au fost testate analitic în prezentul studiu.

1.2.2. Structura morbidității după mediul de trai și vârstă în perioada 2018–2025

Graficul (figura 3) evidențiază diferențe între mediul urban și cel rural. În analiza prezentată, ponderile raportate pentru mediul urban au fost de 38,79% la copii și 24,65% la adulți. Aceste diferențe pot reflecta factori precum densitatea populației, frecventarea colectivităților, obiceiurile alimentare, accesul la servicii medicale și particularitățile raportării. Scăderea indicatorilor în perioada pandemiei a coincis cu măsurile de izolare, suspendarea temporară a activităților colective și intensificarea măsurilor de igienă, fără ca prezentul studiu descriptiv să poată demonstra efectul causal al fiecărui factor.

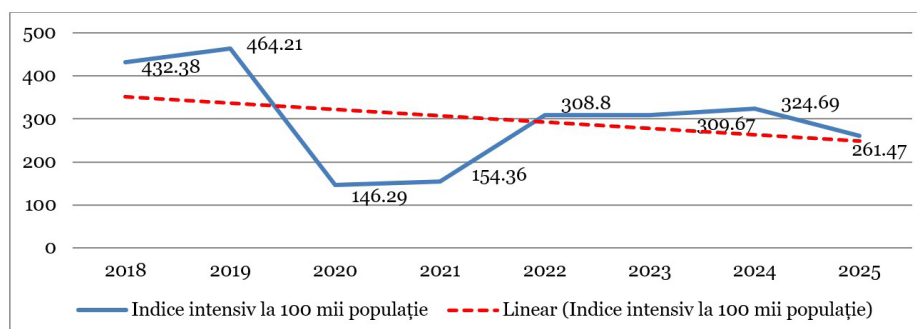

Figura 1. Dinamica multianuală a morbidității prin bolile diareice acute, a. 2018–2025, la 100 000 populație

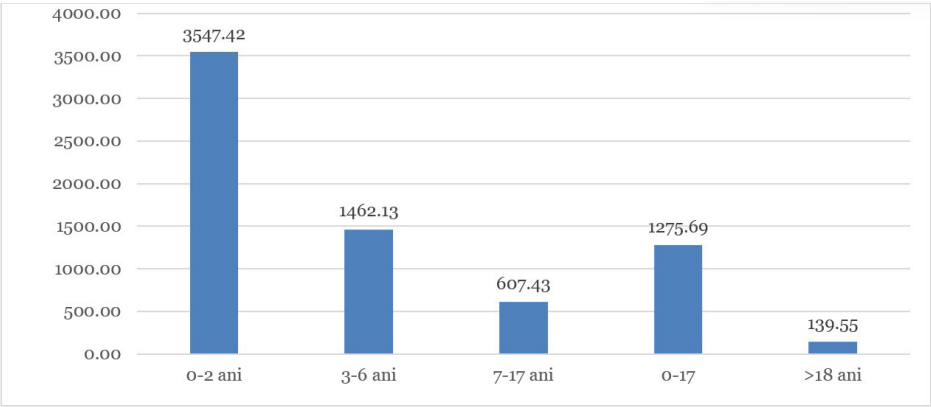

Figura 2. Morbidity prin bolile diareice acute în funcție de grupurile de vârstă (anii 2018–2025), la 100 000 populație

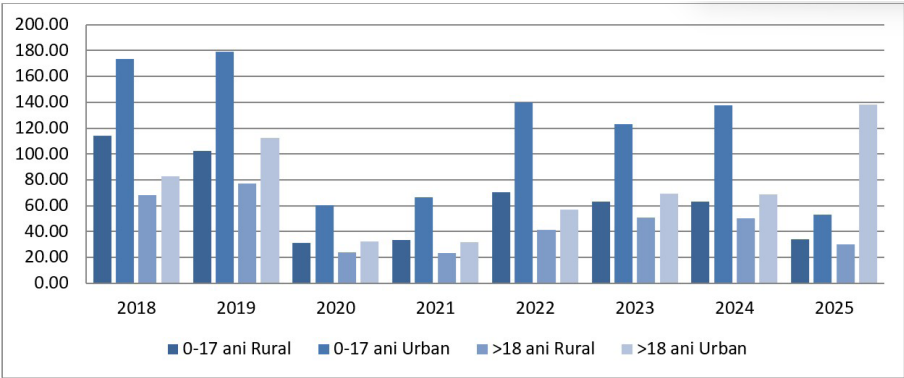

Figura 3. Structura morbidității prin bolile diareice acute în funcție de mediul de trai: rural, urban; și grupele de vârstă: copii, maturi (anii 2018–2025)

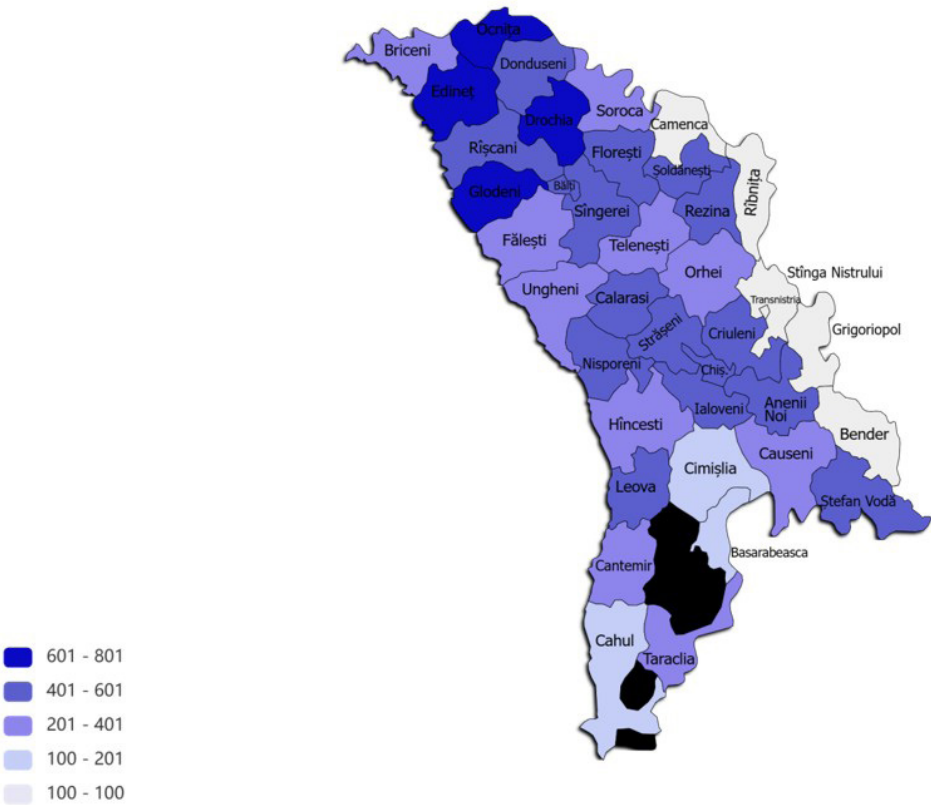

Figura 4. Distribuția teritorială a incidenței medii multianuale prin BDA în Republica Moldova (2018–2025)

1.2.3. Analiza distribuției teritoriale a morbidității prin bolile diareice acute

Harta (figura 4) reprezintă distribuția teritorială a incidenței medii multianuale prin boli diareice acute în Republica Moldova pentru perioada 2018–2025. Cea mai mare incidență medie a fost înregistrată în raionul Drochia 749,14 cazuri la 100 000 populație, apoi urmează Glodeni cu 704,46 cazuri la 100 000 populație și raioanele Edineț, Dubăsari, Ocnița – cu o incidență de peste 600 cazuri la 100 000 populație, evidențiind o frecvență crescută a cazurilor raportate în zona de nord. De asemenea, o incidență între 400–600 cazuri la 100 000 locuitori a fost observată în mun. Chișinău și raioanele Călărași, Ștefan Vodă, Florești, Leova, Sîngerei, Anenii Noi, urmat îndeaproape de Criuleni, Dondușeni și mun. Bălți. Aici se încadrează marile aglomerări urbane și raioanele adiacente lor. La polul opus, cele mai reduse valori ale incidenței au fost înregistrate în raioanele Cahul 160,52 cazuri la 100 000 populație, Basarabeasca 175,92 cazuri la 100 000 populație și Cimișlia 187,81 cazuri la 100 000 populație, indicând o morbiditate mai scăzută prin BDA în aceste raioane. Dacă e să facem distribuția pe regiuni de dezvoltare a țării, atunci putem menționa că în regiunea Nord morbiditatea este 504,21 cazuri la 100 000 populație; regiunea Centru – 442,36 cazuri la 100 000 populație; UTA Găgăuzia – 304,11 cazuri la 100 000 populație; regiunea SUD

– 328,51 cazuri la 100 000 populație.

Concluzii

1. Bolile diareice acute au prezentat în perioada analizată o tendință liniară descendentă, corespunzătoare unei reduceri teoretice medii de aproximativ 14,88 cazuri la 100 000 de locuitori pe an.

2. Cea mai mare problemă o reprezintă infecțiile provocate de agenți nedeterminați (49,56% / 47 161 de cazuri), urmate de cele cu agenți determinați (21,03%). *Escherichia coli* (4 842 de cazuri) și salmonelozele (4 593 de cazuri) ocupă un loc semnificativ.

3. Pe grupe de vârstă, copiii de 0–17 ani au prezentat o rată medie multianuală de 1275,69 la 100 000, iar cea mai vulnerabilă categorie a fost cea de 0–2 ani, cu 3547,42 la 100 000.

4. Teritorial, cea mai mare incidență medie multianuală s-a înregistrat în Drochia (749,14 la 100 000) și Glodeni (704,46 la 100 000). La polul opus se află Cahul (160,52 la 100 000) și Basarabeasca (175,92 la 100 000).

5. Pe medii de trai, ponderile cele mai mari ale cazurilor au fost înregistrate în mediul urban, atât la copii (38,79%), cât și la adulți (24,65%).

Bibliografie

1. World Health Organization. Diarrhoeal disease. Published March 7, 2024. Accessed August 14, 2026. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/diarrhoeal-disease>
2. Agenția Națională pentru Sănătate Publică. Anuarul Statistic al Sistemului de Sănătate din Moldova: Morbiditatea Infecțioasă și Parazitară a Populației. Agenția Națională pentru Sănătate Publică; 2024.
3. Gorceag M, Melnic A, Caterinciu N. Particularitățile manifestării procesului epidemic prin boli diareice acute în medii diferite de trai. *Bul Acad Științe Mold Științe Med.* 2021;69(1):112-119.
4. Spînu C, Isac M, Corețchi L. Epidemiologia Aplicată a Infecțiilor Digestive și Provocările Diagnosticului Etiologic în Republica Moldova. *Tehnica-Info*; 2022.
5. European Centre for Disease Prevention and Control. The Impact of COVID-19 Pandemic Non-pharmaceutical Interventions on Enteric Infections in the EU/EEA. European Centre for Disease Prevention and Control; 2022.
6. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova. Ordinul nr. 615 cu privire la aprobarea Ghidului național de supraveghere epidemiologică și control în bolile diareice acute. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova; 2020.

Recepcionat – 04.08.2026, Acceptat pentru publicare – 27.08.2026

Autor corespondent: Daniela Gamureac, daniela.gamureac@ansp.gov.md

Declarația de conflict de interese: Autorul declară că nu există conflicte de interese în legătură cu această lucrare.

Declarația de finanțare: Cercetarea nu a beneficiat de finanțare externă.

Declarația de etică: Studiul retrospectiv a utilizat date statistice secundare, agregate, provenite din registrele și rapoartele de supraveghere epidemiologică gestionate de Agenția Națională pentru Sănătate Publică. Analiza nu a inclus date individuale identificabile. Potrivit autorului, conform procedurilor instituționale aplicabile acestui tip de analiză a datelor agregate, studiul nu a necesitat aprobarea unui comitet de etică.

Contribuția autorilor: Daniela Gamureac – conceptualizare, investigație, gestionarea datelor, redactare. La acest articol a lucrat un singur autor.

Citare: Gamureac D. Particularitățile epidemiologice ale bolilor diareice acute în Republica Moldova: analiză retrospectivă multianuală (2018–2025) [*Epidemiological characteristics of acute diarrheal diseases in the Republic of Moldova: a multi-annual retrospective analysis (2018–2025)*]. *Arta Medica*. 2026;100(3):e2026314. doi: 10.5281/zenodo.22132182